

Zofia Cygal-Krupa

Z problematyki mikrotoponimii we wsi Porąbka, w powiecie limanowskim

Wieś Porąbka należy do parafii Dobra w powiecie limanowskim, w obecnym województwie małopolskim. Położona pod Śnieżnicą, u źródeł rzeki Stradomki. Śnieżnica – jedna z wyższych gór (1005 m n.p.m.) Beskidu Wyspowego, stanowi jej południową granicę. Od zachodu, na krótkim odcinku, sąsiaduje z Kasiną Wielką, a następnie ze Skrzydlną, od północy ze Stróżą i od wschodu z Dobrą.

Porąbka, podobnie jak parafia Dobra, ma wielowiekową historię. Najstarsze wzmianki o tej wsi¹ odnoszą się do wczesnego średniowiecza i mówią, że do XIII w. nie była ona osadą rolniczą. Charakterystyczne położenie, wysoka ściana Śnieżnicy, strome zbocza pokryte lasami, liczne wąwozy i jary tłumaczą fakt późnego, bo dopiero w XIV–XV w., przeobrażenia terenu ze składami drzewa w ziemię uprawną, powstałą z wyrębu lasów, stąd też pochodzi nazwa Porąbka.

We wczesnym średniowieczu Porąbka nie należała do parafii Dobra. Edward Wojtusiak, powołując się na odpowiednie źródła historyczne pisze:

w roku 1418 Porąbka figuruje już jako wieś zamieszkała przez kmieci świadomych swoich praw. W tym roku pleban z Dobrej Kuchny występuje przeciw Ratułdowi, dziedzicowi w Skrzydłej w imieniu Raciborzan i kmieci ze Stróży i Porąbki. Fakt ten każe się domyślać, że wtedy przez jakiś czas Stróża należała wraz z Porąbką do parafii Dobra. Właścicielem obu wsi był wówczas Ratułd ze Skrzydłej².

Przedstawiając dalsze losy Porąbki, autor podkreśla zmiany jej właścicieli. W XV i XVI wieku wieś kolejno należała do oo. cystersów w Szczyrzycu, częściowo do oo. dominikanów z Krakowa oraz do szlachcica Sebastiana Sikorskiego ze Stróży³.

¹ Informacje dotyczące historii Porąbki pochodzą z nie publikowanego dzieła śp. ks. dra Edwarda Wojtusiana, „Na Karpackim Pograniczu”, cz. II, Dobra 1976, s. 107–108. Znajdziemy tam interesujące szczegóły i odwołania do odpowiednich źródeł historycznych.

² Por. E. Wojtusiak, dz. cyt., s. 108.

³ Tam również następujące informacje: „Za Stefana Batorego istniały w Porąbce aż trzy większe posiadłości: cysterska z 9 półłankami kmiecymi i zagrodą z rolę; dominikańska (prawdopodobnie lasy i pa-

Co się tyczy ludności wsi, to od wieków zamieszkiwali ją zagrodnicy, nieliczni kmiecie odrabiający pańszczyznę, która notabene została tu zniesiona już w 1792 roku przez Stanisława Małachowskiego – marszałka Sejmu Czteroletniego – właściciela klucza dobrskiego.

Ludność zajmowała się uprawą roli, częściowo rzemiosłem wykonywanym głównie na potrzeby jej właścicieli – klasztoru i dworu. Sytuacja taka trwała do drugiej wojny światowej, szczególnie okrutnej na tym terenie. Latem 1944 roku prawie cała wieś została spacyfikowana, a wielu jej mieszkańców rozstrzelanych lub żywcem spalonych.

Jest rzeczą charakterystyczną, że społeczność Porąbki mimo przeludnienia (w okresie międzywojennym) i przeważających tu małych gospodarstw rolnych była tak przywiązana do swojej ziemi, iż obce jej były ruchy emigracyjne. Dopiero po roku 1945 stopniowo rozpoczął się proces zmiany statusu chłopa w tzw. chłoporobotnika, znajdującego zatrudnienie w okolicznych miasteczkach, głównie „na kolei”, ponieważ przez Porąbkę biegnie linia kolejowa Nowy Sącz – Chabówka.

Młodzież podejmowała naukę w różnego typu szkołach: w Limanowej, Tymbarku, w Rabce, zaczęła wyjeżdżać „do miasta”, przede wszystkim do Krakowa i Nowej Huty, gdzie znajdowała pracę. Od lat obserwuje się – powszechnie występujące na wsi Polski południowej – zjawisko sezonowych wyjazdów do pracy w Austrii, Szwajcarii czy w Niemczech.

W ten sposób zmieniła się struktura socjalna wsi, co ma wpływ na ewolucję gwary, natomiast nazwy własne, zwłaszcza w zakresie toponimii, która nie była dotychczas badana, w zasadzie zachowują swój pierwotny charakter. Stąd też słuszne wydaje się podjęcie tego tematu badań.

Bazę materiałową artykułu stanowią mikrotoponimy (w liczbie 180) różnych nazw zebranych przeze mnie – jako autochtonkę – jesienią 1999 roku. Każdą nazwę notowałam: w formie podstawowej tj. w mianowniku lp. lub lm. (jeśli dana nazwa występuje wyłącznie w lm.) oraz w formie dopełniacza i miejscownika lp. (lm.).

Materiał omawiam w dwóch aspektach: znaczeniowym i formalnym, stosując klasyfikację W. Taszyckiego w odniesieniu do semantyki nazw⁴.

Analiza znaczeniowa

Zasób mikrotoponimów, czyli nazw pól, łąk, lasów, pastwisk i tzw. nieużytków rolnych Porąbki, pozwala wyróżnić tylko trzy grupy znaczeniowe, a to:

stwiska ...) oraz szlachecka Sebastiana Sikorskiego z jednym lanem kmiecym i z siedmioma zagrodami z rolą” (s. 108); „Porąbka przynależy do klucza dobrskiego dopiero później i to przejściowo. Wieś podzielona jest między kilku właścicieli. W roku 1626 figurują tu: opactwo szczyrzyckie [...] oraz Albert Rożen [...] i Dominikanie z Kasiny” (s. 123).

⁴ Por. szczegółowy przegląd literatury dotyczącej nazewnictwa terenowego w pracach: T. Gołębiowska, *Terenowe nazwy orawskie*, ZN UJ XCVI, Prace Językoznawcze, z. 11, Studia Orawskie nr 3, Kraków 1964, s. 5–10 oraz R. Mrózek, *Nazwy terenowe*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, pod red. E. Feleszko-Rzetelskiej, Kraków 1998, s. 231–257.

1. nazwy topograficzne – 132 (73,3%),
2. nazwy kulturalne – 28 (15,6%),
3. nazwy dzierzawcze – 20 (11,1%).

Pozostałe klasy znaczeniowe nazw wyodrębnione przez W. Taszyckiego [1958 r.], tj. patronimiczne i etniczne nie są w ogóle poświadczone, natomiast do nazw służebnych można by zaliczyć jedynie dwie i stąd też nie biorę ich pod uwagę w powyższym zestawieniu liczbowo-procentowym.

Ze względu na ograniczoną objętość niniejszego tekstu analizą obejmują jedynie nazwy topograficzne⁵, które przytaczam w całości, w porządku alfabetycznym, według następującego zapisu: nazwa w pisowni literackiej i jej znaczenie utrwalone w badanym terenie (znane mi z własnego doświadczenia, a także dodatkowo weryfikowane w rozmowach z informatorami pracującymi na roli oraz posługującymi się na co dzień miejscową gwarą), jej postać gwarowa w transkrypcji fonetycznej oraz wspomniane wyżej końcówki Dop. i Msc. lp. (lm.).

Nazwy topograficzne stanowiące najliczniejszą reprezentację w całości materiału toponimicznego Porąbki mają, podobnie jak się to powszechnie stwierdza, dwojaką motywację. Zależy to: po pierwsze od topografii terenu, po drugie od usytuowania danego obiektu terenowego względem innego. Te ostatnie są źródłem nazw lokalizujących⁶. Wśród nazw motywowanych fizjograficznie pierwszoplanową pozycję zajmują tzw. terminy topograficzne. Według J. Rudnickiego są to „wyrazy pospolite określające właściwości i części terenu a funkcjonujące jako nazwy własne pól, łąk, lasów i pastwisk, rzadziej ról i sznurów”⁷. Z tego też powodu terminy topograficzne traktuję jako równorzędne z właściwymi nazwami topograficznymi. Utożsamiają one bowiem określony teren, są jego nazwą własną, charakteryzują jego wielkość, kształt, kolor.

Biorąc pod uwagę znaczenie ogólnego zbioru nazw topograficznych Porąbki (łącznie z terminami topograficznymi będącymi nazwami własnymi) motywowanych zarówno fizjograficznie, jak i lokalizacyjnie, można w nim wyróżnić dwie grupy:

1) Nazwy określające właściwości terenu: kształt, wielkość, rodzaj gruntu, charakter jego użytkowania, czy położenie przestrzenne. Należą tu nazwy⁸:

- Bania** ‘głęboki, urwisty dół przechodzący w łagodniejszy potok, w którym zbiera się woda, zarośnięty krzakami’; *baña*, -‘e, -i;
- Błoto** ‘odcinek wiejskiej drogi wznoszącej się ostro w górę od poziomu rzeki, charakteryzujący się wielkim błotem, powstającym z powodu zarówno spływającej wody z wyżej położonych pól, jak i gliniastego podłoża’, *byoto*, -a, -‘e’⁹;

⁵ Nazwy kulturowe i dzierzawcze są przedmiotem osobnej publikacji.

⁶ Por. R. Mrózek, dz. cyt., s. 231–256.

⁷ Cytuję za T. Gołębiowską, dz. cyt. s. 11.

⁸ W przedstawionych tu grupach semantycznych równocześnie przytaczam nazwy jedno- i dwuczłonowe.

⁹ SGP 1988, s. 297 podaje nazwę *Cygańskie błota* ze znaczeniem: „piasek na drodze, droga lub miejsca piaszczyste”. Widać tu pewien związek semantyczny z „naszym” Błotem jako n. drogi – notabene dziś już utwardzonej, a niebawem asfaltowej, a więc nie mającej nic wspólnego z pierwotną cechą topograficzną.

<i>Borek</i>	‘mały lassek, zagajnik, pole i dom’, <i>byōrek</i> , -u, -u;
<i>Brzeg (Brzegi)</i>	‘stromie wzniesienie terenu nad rzeką, krzaki, także pastwisko’, <i>bżek</i> // <i>bżyk</i> , -gu// <i>-ga</i> , -gu, <i>bżeg</i> ’i, -uf, -ak;
<i>Dalnia Góra</i>	‘góra położona „dalej” w stosunku do góry bliżej wsi’, <i>dalnã gura</i> , -ñe -y, -ñi -e;
<i>Debrza</i>	‘pastwisko, krzaki, dół, wertepy’, <i>debżã</i> , -e, -y;
<i>Doliny</i>	‘pastwisko, pole położone w dolinie’, <i>duōliny</i> , -φ, -ak;
<i>Dolinki</i>	‘pole uprawne, łąka’, <i>duol’ink</i> ’i, -φ, -ak;
<i>Dział</i> ¹⁰	‘naturalne wzniesienie, pole’, <i>żãł</i> , -u, -e,
<i>Działy</i>	<i>żãły</i> , -uf, -ak;
<i>Działek</i>	‘pole i droga polna o ww. ukształtowaniu terenu’, <i>żãłek</i> , -u, -u;
<i>Kamienica</i>	‘las o kamienistym podłożu’, <i>kañiōnica</i> , -e, -y;
<i>Kamieniec</i>	‘dom i teren obok nad brzegiem rzeki’, <i>kañiōniec</i> , -a, -u;
<i>Kącina</i>	‘pole położone w „kącicie” między brzegami a lasem’, <i>kōcina</i> , -y, -‘e;
<i>Kępa</i>	‘małe wzniesienie w polu ornym, a także koło lasu powstałe z wysypywanych na wiosnę kamieni, częściowo zarośnięte krzewami i pojedynczymi drzewami’, <i>kōpa</i> , -y, -‘e;
<i>Kliniec</i>	‘koniec lasu wchodzący klinem w grunta orne’, <i>kl’ijec</i> , -a, -u;
<i>Klin, Kliny</i>	‘pole, łąka’, <i>klin</i> , -a, -‘e; <i>kliny</i> , -uf, -ak;
<i>Koławy</i> ¹¹	‘mała łączka, pastwisko w zakolu górskiej rzeczki, teren błotnisty’, <i>kūolavy</i> , <i>kūolãf</i> , -ak;
<i>Kopiec</i>	‘zalesiona góra w kształcie ostrego kopca’, <i>kūop’ec</i> , -a, -u;
<i>Krzaki</i>	‘ogród i dom, kawałek pola między lasem’, <i>kšãk</i> ’i, -uf, -ak;
<i>Kotlina</i>	‘pole i pastwisko między wzniesieniami, osłonięte od wiatru’, <i>kūotl’ina</i> , -y, -‘e;
<i>Lasek</i>	‘mały las o jednolitym drzewostanie’, <i>lasek</i> , -u, -u;
<i>Łąka</i>	‘łąka, także i dom’, <i>uōka</i> , -k’i, -e;
<i>Łączka</i>	‘mała łąka’, <i>uōcka</i> , -k’i, -cce;
<i>Łysa Góra</i>	‘jej szczyt nie pokryty lasem’, <i>uysã gura</i> , <i>uysę gury</i> , <i>na uysy guże</i> ;
<i>Mały Kopiec</i>	‘góra niższa od przeciwnieglejch wzgórz’, <i>mauy kūop’ec</i> , -ēguō <i>kūopca</i> , -ym -u;
<i>Międzygórze</i>	‘pole i łąki między górami: Ostrą a Dalnią’, <i>mōzyguże</i> , <i>mōzyguzã</i> , <i>mōzyguzu</i> ;

¹⁰ W omawianym materiale jest to n. topograficzna motywowana fizjografią terenu, a nie kulturowa związana z ‘działami’ rodzinnymi czy administracyjnymi.

¹¹ Jest to nazwa bardzo stara i ciekawa, pochodząca od apelatywu *koława*. Słowniki toponimiczne jej nie notują, m.in. brak jej u Pawłowskiego [1984], w SławSE [1958–1965, s. 345] natomiast występuje hasło *koława* z objaśnieniem „wybój wyżłobiony kołami, w ten sposób powstała kałuża (...) ros. dial. koleina”. Wyraz poświadczony jest również w dial. pld. Małopolski [Pawłowski 1955, s. 201]: „Koława ‘błoto, rzadkie błoto na drodze, bajoro’ dial. z pld. części pow. bocheńskiego”.

<i>Młaka</i>	‘podmokła część ogrodu położona w dolnej jego części nad potokiem’, <i>młaka</i> , -k’i, -ce;
<i>Młaki</i> (jw.)	<i>młak’i</i> , <i>młak</i> , -ak;
<i>Mocarz</i>	‘teren na dawnych moczarach, dziś również osiedle’, <i>młocãš</i> , -e, -y;
<i>Ostra Góra</i>	‘wysoka góra w kształcie ostrego stożka’, <i>mostra gura</i> , <i>mostrę gury</i> , na <i>mostry guże</i> ;
<i>Padół</i>	‘mała łąka położona w zakolu rzeczki, w wądole’, <i>pãduu</i> , -u, -le;
<i>Pagórek</i>	‘małe wzniesienie’, ‘pole na małym wzgórzu’, <i>pagurek</i> , -a, -u;
<i>Pastwiska</i>	‘polana w lesie; niegdyś uboga chata’, <i>pašfiska</i> , <i>pašfisk</i> , -ak;
<i>Potok</i>	‘rodzaj wąwozu zarośniętego krzakami, o mniej lub bardziej stromych bokach, w którym płynie woda spływająca z wyżej położonych pól, łąk, często młak’, <i>puotok</i> , -a, -u;
<i>Skala</i>	‘skaliste wzgórze, zbocze stanowiące częściowo pole, krzaki i zarośla’, <i>skała</i> , -y, -e;
<i>Skręt</i>	‘zakręt drogi’, <i>skrót</i> , -u, -će;
<i>Studzienka</i>	‘źródło, teren wokół’, <i>stużónka</i> , -ki, -ce;
<i>Styrek</i>	‘nagle strome kopulaste wzniesienie terenu wśród pól ornych’, (por. <i>sterczyć</i> ‘wystawać’, gw. <i>styrceć</i>), <i>styrek</i> , -a, -u;
<i>Szerokie drogi</i>	‘polna, szeroka droga’, <i>syrok’e drug’i</i> , <i>syrokik druk</i> , na <i>syrokik drugak</i> ;
<i>Środki</i>	‘pole położone w „środku” tj. między polami należącymi do tego samego gospodarza’, <i>śrotk’i</i> , -kóf, -ak;
<i>Ubocz</i>	‘zbocze, pochyły teren ziemi ornej’, <i>ubmoc</i> , -e, -y;
<i>Urwisko</i>	‘nie zalesiony bardzo stromy bok wąwozu nad rzeką podlegający gwałtownej erozji skał i gleby’, <i>urviskwo</i> , -a, -u;
<i>Wądół</i>	‘głęboki dół’, <i>vóduu</i> , -u, -e;
<i>Wielki Kopiec</i>	‘por. Mały Kopiec’, <i>v’elk’i kyopec</i> , -égwo -ca, -im -cu;
<i>Wierzchy</i>	‘górne zalesione partie wysokiego działu’, <i>vyšk’i</i> , -uf, -ak;
<i>Wierzchowina</i>	‘pola i domy na wzniesieniach’, <i>v’yžkwov’ina</i> , -y, -’e,
<i>Wysoka Górką</i>	‘bardzo stroma górka’, <i>vysokã gurka</i> , <i>vysok’e gurk’i</i> , na <i>vysok’i gurce</i> ;
<i>Zabuce</i>	‘pole i dom za bukową górką’, <i>zãbuce</i> , -ã, -u;
<i>Zadział</i>	‘pola i osiedle położone za działem’, <i>zãžou</i> , -u, -e;
<i>Zadziele</i>	‘teren i osiedla za działami’, <i>zãžyle</i> , -ã, -u;
<i>Zagórze</i>	‘pola i krzaki, także osiedla za górą’, <i>zãguže</i> , -a, -u;

2) Nazwy pochodne od świata roślinnego:

<i>Borecznik</i>	‘las (pierwotnie zapewne od <i>bór</i>) dziś wtórnie: powszechnie kojarzony z borówką, ponieważ jego podszycie stanowią borowaci’, <i>buorecnik</i> , -a, -u;
------------------	--

- Bucznik** 'pole, pastwisko, krzaki, zarośla', *bucńnik*, -a, -u;
Bukowa Górka 'górką, las bukowy, pastwisko', *bukowá gurka*, -e-ki, -y-ce;
Cierniaki (por. gw. *cierzniaki*') 'miejsce zarośnięte tarniną, krzewami czernic, ostrężyn, dziką różą', *čyžňák'i*, -uf, -ak;
Dąbki (por. *dąb*) 'pole i dom', *dõpk'i*, -ek, -ak;
Jałowce (por. *jałowiec*) 'pole i dom', *jałowce*, -uf, -ak;
Malinie 'potok, gdzie rosną maliny', *malińe*, z *mal'ina*, -'u;
Sośnie 'krzaki, laszek z przewagą sosen', *sośńe*, *sośńa*, -'u.

Do nazw topograficznych należy również zaliczyć te, które występują w formie wyrażen przyimkowych o wartości semantycznej wyznaczników relacji przestrzennych w terenie. Podaję je – ale oczywiście tylko te, które są nazwami własnymi konkretnego obiektu toponimicznego – w porządku alfabetycznym. W tym miejscu rezygnuję z zapisu fonetycznego ich gwarowej postaci.

Koło Chałupy –p. i ogród, *Koło Potoka* ł. p., pastw., *Między Brzegami* p., *Między Górami* ł. p., pastw., *Między Łąkami* p., *Między Kepami* p. droga polna; *Nad Banią* p., *Nad Błotem* droga, p., *Nad Chałupą* ł. p. część ogrodu, *Nad Dąbkami* p., *Nad Dolinami* ł. p., *Nad Drogą* p., *Nade Drogą* p., *Nad Gościńcem* p. i domy, *Nad Grządkami* p., *Nad Jazem* ł. p., *Nad Laskiem* p., *Nad Łaziskami* ł., pastw., *Nad Łąkami* p., *Nad Młaką* ogród, *Na Ogrodzie* p. i dom, *Nad Potoczkiem* ł. p., *Na Potoku* dom, *Nad Potokiem* ł. p., *Nad Stojankami* p., *Nad Studzienką* ł. p., *Nad Ulicą* p., *Nad Urwiskiem* ł. p., *Nad Walem* p., *Nad Wisielnicami* p. pastw., *Nad Zimną Wodą* p. i dom, *Pod Borecznikiem* p., *Pod Chałupą* pastw. p., *Pod Dalnią Górą* p., *Pod Dąbkami* p., *Pod Działem* p. i dom, *Podę Drogą* p. i dom, *Podę Dworem* p. osiedle, *Pod Folwarkiem* p. i dom, *Pod Gościńcem* p. i domy, *Pod Górą* p. i dom, *Pod Górką* p., *Pod Grządkami* p., *Pod Jagodą* ł. i źródelko, *Pod Jaworem* ł. p. i źródelko, *Pod Kamienicą* p. i ł., *Pod Kocią Górą* p. i ogród, *Pod Kopcem* dom i ł., *Pod Kuloną* p., *Pod Lipą* część podwórka koło domu, *Pod Łączką* p., *Pod Łysą Górą* p., // *Pod Łysą*, *Pod Margorządką* p., *Pod Miedzą* p., *Pod Nawsiem* p. pastw., *Pod Ogrodem* pastw. p. i dom, *Pod Okraglicą* ł., *Pod Ostrą Górą* // *Pod Ostrą* ł. p. pastw., *Pod Skalą* p. droga, dom, *Pod Smrekiem* krzaki, *Pod Sosnami* p., *Pod Studzienką* ł. p., *Pod Sztajbruchem* p. droga, *Pod Sztreką* p. i domy, *Pod Śliwkami* p., *Pod Trzesienką* ł. i źródelko, *Pod Ugorem* pastw., *Pod Ulicą* p., *Pod Upalenicą* p., krzaki, *Pod Urwiskiem* nieużytki, *Pod Walem* p. i domy, *Pod Wydrą* ł. p. pastw., *Pod Wymową* ł. i pastw., *Popod Borecznik* p. ł. ścieżka, *Popod Górą* droga, ścieżka, *Popod Kopiec* droga, *Popod Las* ścieżka, polna droga, *Popod Śnieżnicą* p. droga, ścieżka, *Przy Górcie* p., *Przy Kapliczce* p., *Przy Kościele* ł. p., *Przy Miedzy* p., *Przy Młynie* p., *Przy Potoku* ł. p., *Przy Studziencie* ł. p., *Przy Ulicy* p., *Przy Urwisku* p. pastw., *Przy Zimnej Wodzie* p. droga, *Przy Żłobie* ł., *Spod Góry* dom, *Spod Kamienicy* p. i dom, *Spod Kopca* dom, *W Drogach* p., *W Kepach* p., *W Łąkach* p., *W Potoczku* ł., *W Sosnach* p., *Za Buczniakiem* p., *Za Chałupą* p. ł., *Za Debrzą* p., *Za Działem* p. osiedle, *Za Górą* p. i domy, *Za Górką* p., *Za Jazem* p., *Za Kamienicą* p. dom, *Za Karczmqą* p. i dom, *Za Kopcem* p. i dom, *Za Laskiem* p. i dom, *Za Ła-*

weczką p. pastw., *Za Ogrodem p.*, *Za Potoczkiem p.*, *Za Potokiem p.* osiedle, *Za Rzeką p. 1.* i dom, *Za Sosnami p.*, *Za Stodołą p.* i ogród, *Za Ulicą p.* i dom, *Za Wierzchami (gw. za vyskami) p.*

Analiza formalna

W analizie formalnej nazw terenowych zwykle przyjmuje się rozróżnienie na dwie grupy: 1) nazwy pojedyncze i 2) nazwy złożone.

1) Nazwy pojedyncze

Wśród nazw pojedynczych w badanym materiale można wyodrębnić trzy grupy: a) nazwy równe apelatywom, b) nazwy różne od apelatywów oraz c) nazwy przyimkowe.

a) Nazwy równe apelatywom

Są to nazwy równe wyrazom pospolitym (w tym również terminom topograficznym). R. Mrózek¹² zwraca uwagę, że pełnią one podwójną funkcję: oznaczanie konkretnego obiektu topograficznego z równoczesnym określeniem jego charakterystycznych właściwości, takich jak kształt czy położenie. Często są to wyrazy nie istniejące już w zasobie leksykalnym języka, mogą służyć do jego rekonstrukcji.

Z punktu widzenia struktury słowotwórczej są to zarówno formacje podstawowe typu *las*, jak i derywowane typu *lasek*, a więc ukształtowane według kryteriów słowotwórstwa apelatywnego. Należą tu: *Bania*, *Błoto*, *Borek*, *Brzegi*, *Cierniaki*, *Dąbki*, *Debrza*, *Doliny*, *Dolinki*, *Jalowce*, *Dział*, *-y*, *Działek*, *Kamienica*, *Kamieniec*, *Lasek*, *Łąka*, *Łączka*, *Młaka*, *-i*, *Padół*, *Pagórek*, *Pastwisko*, *Potok*, *Potoczek*, *Skala*, *Skręt*, *Sosny*, *Studzienka*, *Styrek*, *Środki*, *Urwisko*, *Wądoł*, *Wierzby*.

b) Nazwy różne od apelatywów

Jest ich stosunkowo niewiele. Stanowią je formacje rzeczownikowe z charakterystycznymi przyrostkami: *-ec*: *Kliniec*; *-nik*: *Borecznik*, *Bucznic*; *-owina*: *Wierzchowina* (gw. *vyškovořina*); *-e*: *Malinie*; *Sośnie*; odrzeczownikowe od wyrażań przyimkowych: *Zadziele*, *Zagórze*.

c) Nazwy przyimkowe

Wyrażenia przyimkowe stanowią 65% mikrotoponimów Porąbki. Są więc bardzo liczne, zostały w całości przytoczone w części artykułu dotyczącej analizy znaczeniowej, stąd powtórne cytowanie ich w tym miejscu wydaje się zbędne. Zaliczam je do grupy nazw pojedynczych – frekwencja występowania poszczególnych przyimków przedstawia się następująco: *pod* (41 razy), *nad* (20), *za* (20), *przy* (11), *ponad* (5), *w* (5), *między* (4), *spod* (3), *pode* (2), *kolo* (2), *nade* (1).

2) Nazwy złożone

W badanym materiale reprezentowane są jedynie zestawienia z pierwszym członem przymiotnikowym w funkcji przydawki charakteryzującej typu: *Bukowa*

¹² Por. R. Mrózek, dz. cyt., s. 231–256.

Górka, Dalnia Góra, Łysa Góra, Mały Kopiec, Ostra Góra, Szerokie Drogi, Wielka Łąka, Wielkie Drogi, Wielki Kopiec, Wysoka Górka.

Uwagi końcowe

W zakończeniu szkicowych rozważań na temat nazw topograficznych Porąbki można ogólnie stwierdzić:

1) materiał pod względem znaczeniowym jest dość różnorodny, co zapewne wynika z urozmaicenia fizjograficznego terenu;

2) pod względem formalnym jest wręcz ubogi, m.in. ma to swoje uzasadnienie w ograniczeniu analizy w artykule do nazw topograficznych. Te, jak się powszechnie stwierdza, nie przedstawiają większego zróżnicowania struktury.

W sumie jednak zarówno zbieranie, jak i próby opisu tego rodzaju nazw mają wielki sens. Nazwy terenowe nie są notowane, niekiedy zmieniają się ich podstawy motywacyjne, przestają być „czytelne” dla młodszego pokolenia użytkowników, a przecież często zachowują stare, ciekawe formy apelatywów o szerszym zasięgu bądź dialektyzmy wraz z ich ginącymi cechami gramatycznymi.

Objaśnienia skrótów

dial. – dialekty

gw. – gwarowe

ł. – łąka

n. – nazwa

p. – pole

pastw. – pastwisko

ros. – rosyjski

SGP – *Słownik Gwar Polskich*, pod red. J. Reichana, Wrocław 1988, t. II z. 5, s. 297

SławSE – F. Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 1958–1965, t. II, s. 345.

Bibliografia

Dejna K., *Terenowe nazwy śląskie*, „Onomastica” II, 1956, s. 103–127.

Gołębiowska T., *Terenowe nazwy orawskie*, ZN UJ XCVI, *Prace Językoznawcze*, z. 11, Studia Orawskie Nr 3, Kraków 1964.

Kucala M., *Nazwy terenowe z kilku wsi w powiecie myślenickim*, „Onomastica” V 1959, s. 67–100.

Mrózek R., *Nazwy terenowe*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, pod redakcją E. Rzetelskiej-Fcleszko, Warszawa–Kraków 1998, s. 231–256.

Pawłowski E., *Nazwy terenowe Ziemi Sądeckiej*, Wrocław 1984.

Pawłowski E., *Gwara Podegrodzka*, Kraków 1955.

Pospiszylowa A., *Nazwy części wsi, przysiółków i tzw. placów oraz formacje pochodne we wsi Istebnej*, „Onomastica” XXV, 1980, s. 73–88.

Rospond S., *Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych*, Wrocław 1957.

Taszycki W., *Słowiańskie nazwy miejscowe (Ustalenie podziału)*, [w:] *Rozprawy i studia polonistyczne*, t. I, Wrocław–Kraków 1958, s. 228–268.

Wojtusiak E., „Na Karpackim pograniczu”, cz. II, Dobra 1976 (maszynopis).

The problems of micro-toponymy in Porąbka village, Limanowa powiat (county)

Abstract

The subject matter of the article was topographic names in an old village of Porąbka, limanowski powiat, whose beginnings reach the 12th century. These names constitute 73,3% of the micro-toponyms recorded by the author (cultural names of 15,6% and possessive names of 11,1% are less frequent).

The collection of Porąbka topographic names, including the topographic names acting as proper names depending on their motivation, comprises two categories:

1. Names depicting relief: landforms, size, type of soil and its use, location, e.g. *Bania* ‘deep, steep pit’, *Błoto* ‘very muddy stretch of road’.

2. Names referring to vegetation such as: *Malinie* ‘stream where raspberries grow’, *Jatowce* ‘field once overgrown with juniper’.

Formally, the discussed material includes single names (equal with appellatives, 2. different from appellatives and 3. prepositional names – in big numbers) and rare compound names, such as *Wysoka Górka*, *Mały Kopiec*, and the like.

In conclusion, it should be said that collecting and analysing micro-toponymy is very important for the origin, culture and dialect of a given region, which is our little homeland.

